

שכותב הבעל בשטר הכתובה את סכום הנדונייה שהכניסה לו האשה [בתורת "נכסי צאן ברזל"], ומוסיף לה הבעל על סכום הנדונייה משלו, ומתחייב על אחריות הסכום הכולל להחזיר לה אם יגרשנה או אם ימות בחייה.

ודחינן: לא. באמת אפשר לומר **דבולי עלמא** סוברים **רבי אלעזר בן עזריה**, שהלכה כמותו, כלדקמן.

מאן דאמר שלא זכה הבעל בדברים הללו — היינו ודאי **רבי אלעזר בן עזריה**. שכשם שאין היא מקבלת תוספת כתובה מן האירוסין, משום שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה, כך הוא אינו זוכה בנדונייתה, שלא כתבה לו — אלא על מנת חיבת נישואין.

ומאן דאמר זכה, סובר **שעד כאן לא קאמר רבי אלעזר בן עזריה** — **אלא מדידיה לדידה**, דהיינו, שאינה מקבלת תוספת כתובה מן האירוסין, משום **שלא כתב לה** את התוספת — **אלא על מנת לכונסה**.

ואם מן האירוסין נתארמלה או נתגרשה — בתולה גובה מאתים, ואלמנה מנה.

ב-11 אבל את התוספת אינה גובה, משום **שלא כתב לה** אותה — **אלא על מנת לכונסה**⁽⁷⁾, והרי לא כנסה לבסוף.

אם כן, **למאן דאמר שלא זכה** הבעל בדברים הללו — **רבי אלעזר בן עזריה** סבירא ליה. שכשם שהיא אינה גובה תוספת כתובה מן האירוסין, כך גם הבעל אינו זוכה בנדונייתה מן האירוסין.

ומאן דאמר שזכה הבעל בדברים הללו — **רבנן** סבירא ליה.

שהרי הם סוברים שאם מת הבעל, אף שמת מן האירוסין, היא גובה את הכל, מנה מאתים ותוספת, ומוכח שכתובתה קיימת כאילו נישאת. ולכן, אם מתה היא, הרי הבעל זוכה בנדונייתה, שאף הנדונייה בתוך השטר נכתבת. שכך כותבים בשטר הכתובה: "דא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה, כך וכך. וצבי, ואוסיף לה מדיליה כך וכך". דהיינו,

וכתב, דכאן אין שייך לומר שארוס אינו יורש, שהרי כבר זכה מקודם, משו"ה יורש.

וצריך להבין את דבריו, שהקשה: הרי ארוס אינו יורש, וסיים "משום הכי יורש"!

ומבאר האבני מלואים [בסי' נ"ב], שהלשון לא דווקא הוא. והכוונה שהנכסים נשארים אצלו כירושה, שלעולם לא יצטרך להחזירם, מאחר שאין עליהם זמן פרעון. וגם רבנן שנחלקו על רבי נתן, לא חולקים על יסוד זה, אלא דסבירא להו שאין כאן אומדנא שהאב הקנה לבעל מן האירוסין, ולכן לא היה לו במה לזכות. אבל לאחר הנישואין, גם רבנן יודו שאין הבעל צריך לבוא מדין יורש כדי לקבל את נכסי צאן

ברזל.

ועיי"ש שתירץ בזה מה שהקשה הפנ"י, לשיטת התוס' דאין הבעל יורש מלווה, מפני שאין הוא יורש בראוי. והרי נכסי צאן ברזל הוו כמלוה לבעל, אם כן, היאך הוא יורש נכסי צ"ב? עיי"ש.

7. הקשו התוס', אם כן, כל אדם שלוקח מחבירו פרה, ונטרפה או מתה, אנן סהדי שלא על מנת כן לקחה?!

ותירצו, דהתם אנן סהדי שהיה מוכן ליכנס באותו ספק על מנת לקנות את הפרה, ואפילו אם היה המוכר אומר לו: אם תטרף יש לך לקבל

אבל מדידה לדידיה, דהיינו נדונייתה, אפילו רבי אלעזר בן עזריה מודי שזכה הבעל, דהא הנדונייה משום איחתני הוא, והא איחתני לחו.

שנינו במשנתינו: חייב במזונותיה וכו'.

תנו רבנן: תיקנו מזונותיה — תחת מעשה ידיה⁽⁸⁾. וקבורתה — תחת כתובתה, דהיינו, הנדונייה⁽⁹⁾ שהכניסה מבית אביה, והוא זוכה בה באופן מוחלט לאחר מיתתה. לפיכך בעל אוכל פירות.

ותמהינן: פירות — מאן דבר שמייהו? מי הזכיר כאן פירות?

ומבארין: הברייתא פסורי מחסרא — והכי קתני: תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה, ופירקונה [פדיונה משבין] תחת פירות נכסי מלוג [שהם נכסים שנפלו לה משניסת, או שהכניסה אותם עמה, ולא שמאתן לו בנדוניית כתובתה] שהוא אוכל, וקבורתה תחת כתובתה. לפיכך בעל אוכל פירות.

והוינן בה: מאי "לפיכך"? הרי ודאי שאם תקנו פרקונה תחת פירות, הבעל אוכלם!

ומבארין: מהו דתימא מיכל לא נכלינהו, שלא יאכל הבעל את הפירות, אלא אנוחי ננחינהו⁽¹⁰⁾ [נניח את דמי הפירות עבור פדיונה], דאם כן, אם הבעל יאכל את הפירות, אולי מימנע ולא פריק.

קא משמע לן דהא עדיפא שהבעל יאכלם, וכנגד זה יפדה אותה. משום שזימנין דלא מלו, לפעמים דמי הפירות אינם מספיקים לפדיונה, ואילו היינו שומרים את דמי הפירות לשם פדיונה, לא היה בדמים אלו די פדיונה.

אבל עכשיו, שהבעל אוכל את הפירות, אין ידוע כמה אכל, ואם היה בהם די לפרקונה, ובכל מקרה, פריק לה מדידה⁽¹¹⁾. שכך היא התקנה, שהוא אוכל בין רב ובין מועט, ופודה בכמה שצריך.

הפסד, היה לוקחה. אבל הכא, לא כתב כלל — כי אם ע"מ לכונסה, ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק. עיי"ש.

8. לכאורה לפי זה, יכול הבעל לומר לאשה: צאי מעשה ידיך במזונותיך! ואף אם אין מעשה ידיה מספיקים למזונותיה, שהרי עיקר התקנה היא שהוא יקבל את מעשה ידיה.

אבל כתבו התוס', דאי אפשר לומר כן, כדמוכח להלן [ע' ע"ב], דהיכא דלא ספקא — חייב לזונה. ולכן כתבו, דהאי דמעשה ידיה עיקר, היינו רק לענין שיכולה היא לומר: איני ניזונת ואיני עושה, אבל אין הבעל יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך. עיי"ש.

9. אבל אין לפרש דהיינו המנה ומאתיים, שהרי אמרין לקמן [נ"ג ע"א] שאין לארוסה קבורה. ואם הכוונה למנה ומאתיים, הרי יש לארוסה כתובה, ולמה אין לה קבורה תחת כתובתה? תוס'.

10. פירוש, שנניחם עד שלא יהיה לו במה להתפרנס, ואז יקחם. אבל אין לפרש שנניחם לעולם, דאם כן מאי האי דקתני "תחת פירות", הרי אין לו פירות! תוס'.

11. משמע הכא, דעיקר התקנה היא בשבילה, כדי שיפדנה בעלה. וכתבו התוס', דמכל מקום אינה יכולה לומר: איני נפדית ואיני נותנת פירות, כדמוכח בכמה מקומות, אף שלרב הונא

בתורה. וכן הוא אומר: "אם תענה את בנותי"⁽¹²⁾.

רבי אליעזר אומר: "שארה" — זו עונה. וכן הוא אומר: "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה".

"כסותה" — כמשמעו.

"עונתה" — אלו מזונות. וכן הוא אומר: "ויענך וירעיבך".

רבי אליעזר בן יעקב אומר: כך דורשים ממ-א

מהמילים "שארה כסותה": לפום שארה — תן כסותה.⁽¹³⁾

והיינו, שלא יתן לה לאשתו, לא בגדים של ילדה, שהם רחבים — לזקינה, לפי שקשה לה משאוי, ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים. וכן לא יתן של זקינה, שהם צרים יותר, לילדה, לפי שהיא צריכה בגדים רחבים, להתנאות בהם.

והוינן בה: ואיפוך אנא, ונאמר שמזונות תחת פירות, ופרקונה תחת מעשה ידיה! ונפקא מינה, שאם אמרה: איני ניזונת ואיני עושה, לא אמרה כלום. שהרי מעשה ידיה אינם תחת מזונותיה כלל!

אמר אביי: תיקנו מצוי, דהיינו מעשה ידיה — למצוי, למזונות. ושאינו מצוי, אכילת פירות נכסי מלוג — לשאינו מצוי, לפרקונה.

אמר רבא: האי תנא דלהלן, סבר שחיוב הבעל במזונות אשתו — מדאורייתא.

דתניא: כתיב באדון המייעד את האמה העבריה: "ואם [אשה] אחרת יקח לו, שארה כסותה ועונתה לא יגרע".

"שארה" — אלו מזונות. וכן הוא אומר: "ואשר אכלו שאר עמי".

"כסותה" — כמשמעו. בגדים.

"עונתה" — זו עונה של תשמיש האמורה

12. הקשו התוס', הא אדרבה! מהאי קרא משמע דעונתה לאו היינו עונה של תשמיש, דהא בפרק בתרא דיומא [ע"ז ע"א] משמע שהאי אם תענה את בנותי — היינו שימנע מהן תשמיש, דמהאי קרא נפקא לן דמניעת תשמיש המטה קרוי עינוי!

ותירצו, דהכי קאמר קרא: "עונתה לא יגרע" — שלא יגרע ממנה דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה, דהיינו תשמיש.

13. פירש רשב"ם, דמכל מקום, אף רבי אליעזר בן יעקב סבר דמזונות דאורייתא. דהכי איתא בספיא דברייתא: מזונות מנין? אמרת ק"ו, ומה דברים שאין בהן קיום נפש — כך, דברים שיש

יכולה אשה לומר לבעלה: איני ניזונת ואיני עושה, כיון שהתקנה לטובתה.

וביאררו הטעם, דהתם גבי מזונות, אינה מפקעת לגמרי את התקנה. שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה, למחר תעשה — ותהא ניזונית. אבל אם אמרה איני נפדית ואתני נותנת פירות, הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות, שהרי פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה.

ועוד, אפילו את"ל דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה לעולם, אכתי יש לומר דלא מצי אמרה איני נפדית, שלא תטמע בין העובדי כוכבים.

א"נ, שאני פירות, דידו כידה — וזוכה בגוף הקרקע. אבל מעשה ידיה אינם בעין, דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים. עיי"ש.